

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ РЕСУРСІВ, ПРОДУКТІВ І ПОСЛУГ БІБЛІОТЕКИ: ДОСВІД, ІННОВАЦІЇ

© Ірина Зінькова, 2011

В роботі наведено опис можливих шляхів популяризації бібліотек за рахунок використання інформаційних технологій.

Ключові слова: імідж-каталог, оцифрування, електронна бібліотека.

The present work demonstrates the possible ways of library popularization by means of using information technology.

Keywords: image-catalog, digitizing, digital library.

Вступ. З розвитком Інтернету і цифрових технологій все менше людей знаходять час для відвідин бібліотек з метою пошуку інформації, та все частіше використовують для пошуку інформаційні ресурси, як то пошукові системи, електронні каталоги, електронні бібліотеки. Тому сучасні бібліотеки, як важливе джерело знань, повинні відповідати вимогам користувачів: бути доступними, оперативними, цікавими.

Фонди бібліотек формувалися десятиліттями, деякі бібліотеки мають столітню історію, а автоматизовані бібліотечні інформаційні системи (АБІС), такі як Ірбіс, Алеф та ін., використовуються бібліотеками лише останні 15-20 років і в електронну систему вводяться лише нові надходження. Тому поряд з електронними каталогами продовжується використання карткового бібліотечного каталогу. І, як наслідок, значний масив фондів бібліотеки залишається недослідженим, закритим для читачів.

Проблематика. Проблеми, які виникають у співробітників, дослідників і відвідувачів бібліотеки під час роботи з паперовим каталогом:

- наявність необхідної літератури можна встановити лише особисто завітавши до бібліотеки для самостійної роботи з каталогом;
- великі витрати ресурсів (час, людська праця) на пошук необхідної літератури та на обслуговування паперової картотеки;
- зношення карток каталогу: за роки існування деякі картки каталогу пошкодились, через що з ними важко працювати;
- ризик пошкодження чи знищення картки користувачем;
- існує обмеження для одночасної роботи з каталогом декількох користувачів;

- виникає проблема незатребуваності фондів, через непоінформованість користувачів про їх наявність;
- відсутність цілісної, повної та актуальної інформації про книги.

Шляхи розв'язання. Вирішення цих проблем можливе при використанні інформаційних ресурсів. Як показав досвід бібліотек, набір інформації з карток в АБІС – не зовсім ефективний, оскільки швидкість такого процесу незначна. Тому створення імідж-каталогу, з подальшою його публікацією на офіційному сайті бібліотеки, є першим кроком до переведення картового бібліотечного каталогу в електронний вигляд.

Приклад реалізації:

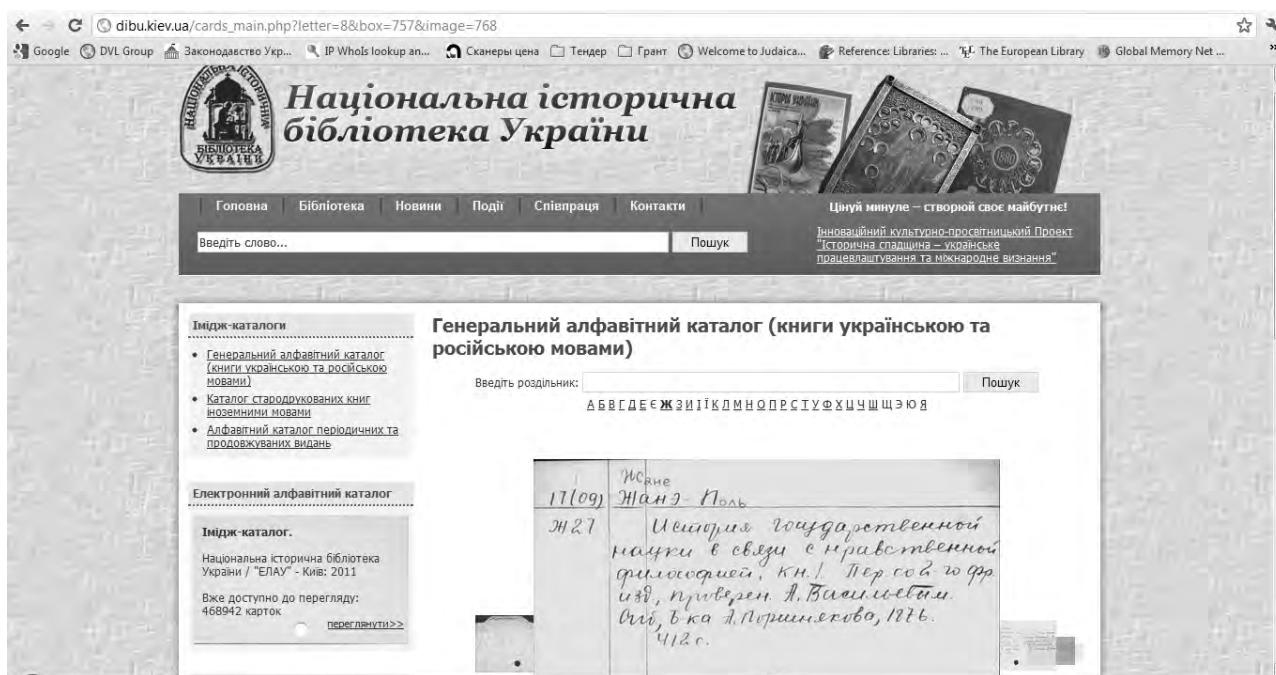

Рис. 1. Імідж-каталог Національної історичної бібліотеки України.

В рамках виконання робіт зі створення імідж-каталогу Національної історичної бібліотеки України, які розпочались 04 липня 2011 р., було відскановано 542 822 картки, оброблено та викладено на офіційний сайт бібліотеки – 468 942. Імідж-каталоги створено для трьох типів каталогів: генерального алфавітного каталогу, каталогу стародрукованих книг іноземними мовами; алфавітного каталогу періодичних та продовжуваних видань. Наразі створюється імідж-каталог для зведеної картотеки матеріалів з історії міст і сіл України.

Імідж-каталог дає можливість послідовного пошуку за розділювачами:

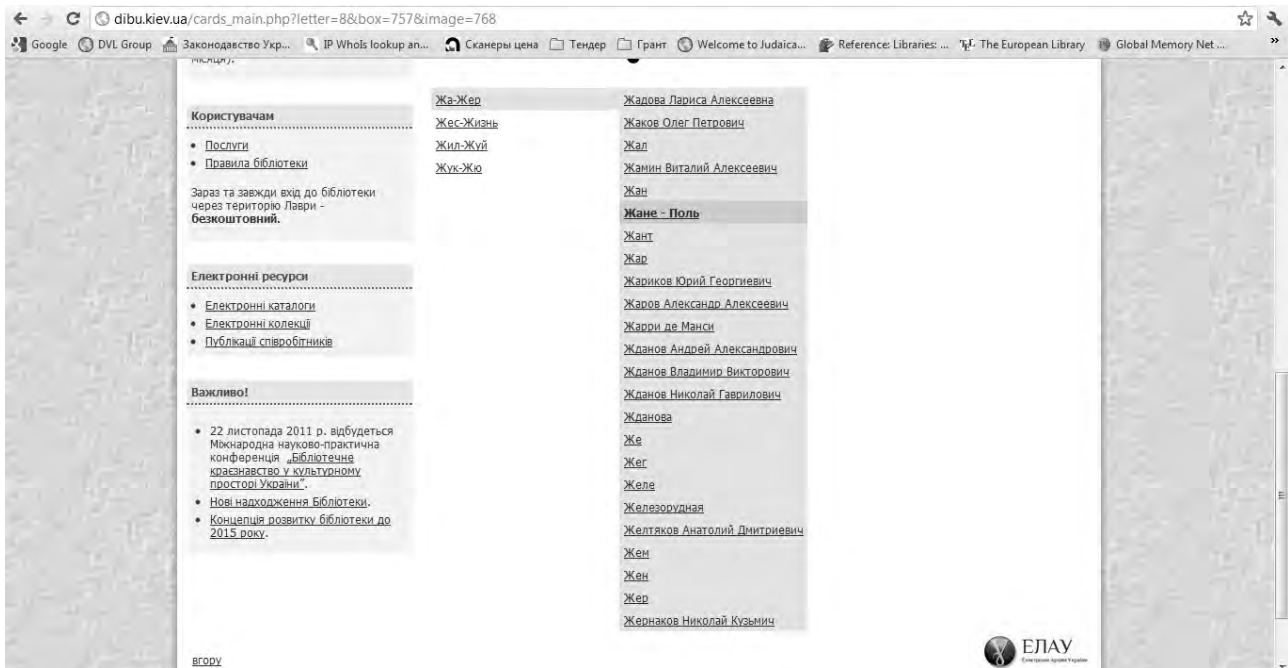

Рис. 2. Організація дерева розділювачів в імідж-каталозі.

Також існує можливість пошуку за розділювачами:

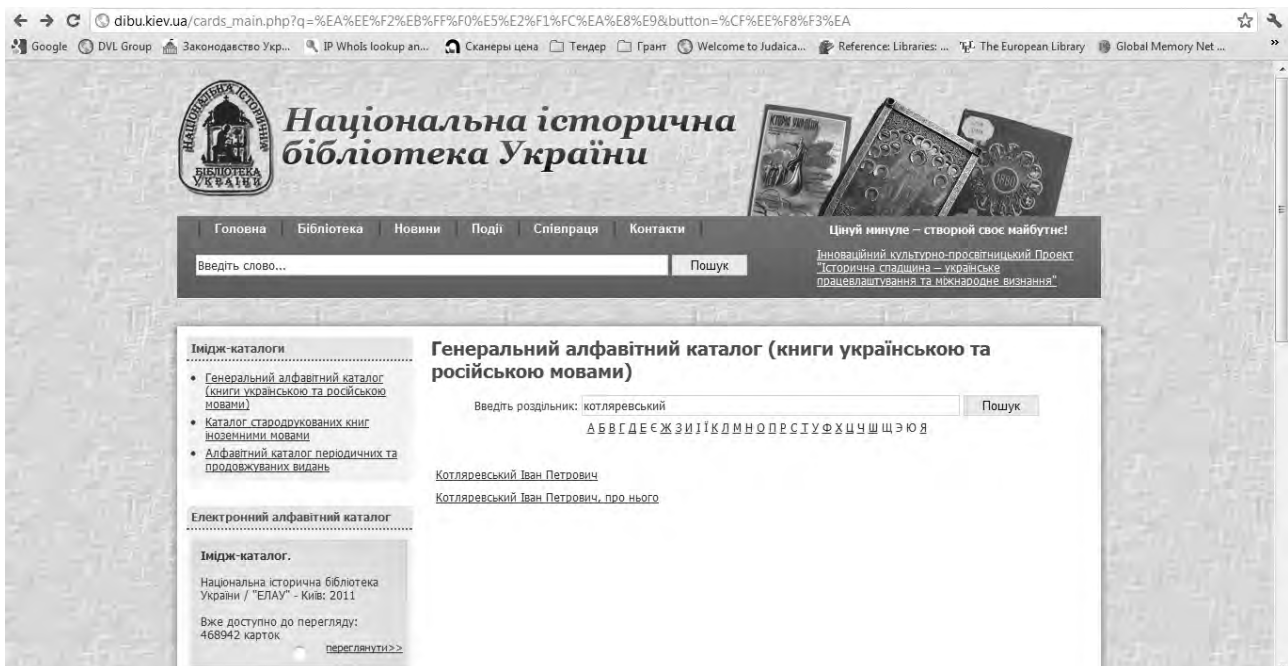

Рис. 2. Приклад пошуку за розділювачем.

На 2012 рік заплановано проведення ретроконверсії імідж-каталогу в систему Ірбіс, що дозволить використовувати електронний каталог та можливості АБІС на повну потужність.

Також, в фондах бібліотеки знаходяться унікальні матеріали – пам'ятні книжки губерній та округів, історико-статистичні описи церков та парафій, цінні стародруки іноземними мовами, тощо. Деякі з цих матеріалів існують сьогодні лише в єдиному екземплярі, і належать до фондів Національної історичної бібліотеки України. Вони є затребувані не лише українськими дослідниками і науковцями, але й фахівцями з-за кордону.

Однак, час та людський фактор негативно відбиваються на фізичному стані цих матеріалів, а тому доступ до них дуже обмежений. Використання електронних копій цих книг в читальному залі бібліотеки допомагає зберегти оригінали, захистити від повної втрати. До того ж, доступ до електронної копії може бути вільним для всіх.

В процесі сканування книг зберігається кілька варіантів образів.

Перший варіант - мастер-копія з високою роздільною здатністю, яка зберігається і не використовується широким колом читачів. Вона може бути використана бібліотекою, наприклад, для якісного друку втраченої сторінки чи передруку книги, створення страхової копії на мікрофіші. Використання мастер-копії сторонніми особами не допускається, тому вона зберігається таким чином, щоб захистити від несанкціонованого доступу.

Другий варіант – електронна читацька копія. Вона має меншу роздільну здатність: попри її читабельність, якість зображення недостатня для друку. Файли зберігаються в форматах PDF, DJVU чи JPG. Ці електронні копії можуть бути переглянуті тільки в читальному залі бібліотеки без права копіювання, сторінки помічені водяними знаками, що унеможливорює їх незаконний передрук. Варто зазначити, що електронними примірниками видань можуть одночасно користуватися одразу декілька відвідувачів, а значить – це вплине на задоволеність читацьких потреб.

Для створення високоякісних електронних копій використовуються сучасні книжкові планетарні сканери, які дозволяють безпечно сканувати розворот книги за 2 сек., без використання надмірного освітлення чи перегрівання.

З метою популяризації фондів Національної історичної бібліотеки України, на офіційному сайті розміщено титульні сторінки електронних книг на краєзнавчу тематику та перші сторінки видань, оригінали яких зберігаються в бібліотеці. Це зроблено з метою зацікавлення потенційних відвідувачів наявними фондами закладу.

Висновки. Враховуючи все вищезазначене, можна сказати, що реалізація робіт з оцифрування книжкових фондів та наявних бібліотечних каталогів, виводить бібліотеку на новий рівень обслуговування відвідувачів.

Очікуваним результатом виконання робіт зі створення імідж-каталогу є:

- надання on-line доступу до нього потенційним відвідувачам;
- оптимізація роботи бібліотеки;
- створення сприятливих умов для подальшого виконання ретроконверсії імідж-каталогу в систему Ірбіс.

Оцифрування книг має на меті:

- збереження рідкісних, старих, пошкоджених матеріалів від подальшого руйнування;
- підвищення рівня обслуговування відвідувачів;
- використання успішного досвіду створення сучасної електронної бібліотеки в Національній історичній бібліотеці України як прикладу для наслідування іншими установами;
- підвищення рівня зацікавленості і відвідуваності закладу.

УДК 004.9

Андрухів А., Тарасов Д.
Науково-технічна бібліотека
Національного університету «Львівська політехніка»

СИСТЕМА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЛІТЕРАТУРИ ПРИ РОБОТІ З ЕЛЕКТРОННИМ КАТАЛОГОМ

© *Андрухів А., Тарасов Д. 2011*

The article suggested outline of the literature recommendations module working with library electronic catalog (OPAC)

Keywords – LIS, opac, recommendation algorithm

У статті запропоновано схему побудови модуля рекомендації літератури при роботі з електронним каталогом.

Ключові слова – АБІС, електронний каталог, алгоритм рекомендацій

Вступ

На сьогоднішній день системи рекомендацій здобувають все більшу популярність, допомагаючи користувачам з масиву інформаційних ресурсів вибрати дійсно потрібну та цікаву інформацію. Такі системи є альтернативою чи доповненням до пошукових систем, оскільки вони дозволяють користувачу отримати інформацію, яку не можна знайти за допомогою традиційних пошукових алгоритмів.